

DE BOLSKAN A UESCA

Universidad
Zaragoza

Creditos

Loreto Langa
Raúl García
Alberto García
Sara Izárbez

Diseño d'as paixaretas: Daniel Coduras

Diseño cuaderno didautico: Sara Freelance

www.sarafreelance.com

Diseño didauticas arqueolochía e maquetas
de Roma: Antonio Alagón

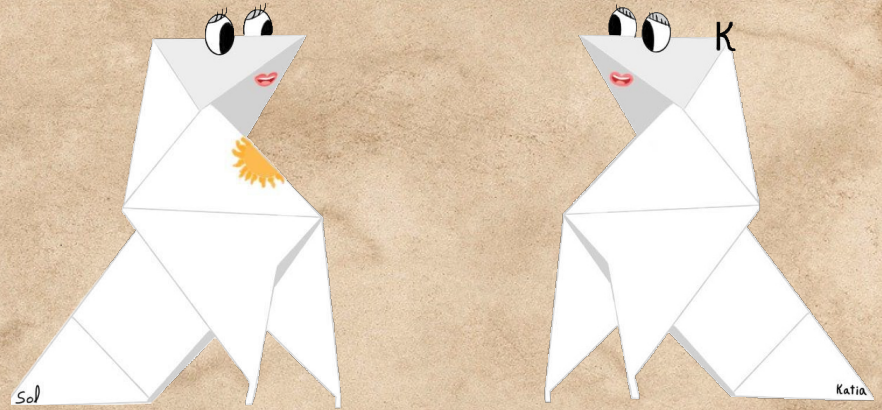
Didautica d'as zenzias sozials II

Irene Abad Buil

Universidat de Zaragoza

Curso 2020 - 2021

DE BOLSKAN A UESCA

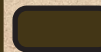

Cómo treballar iste cuaderno didautico:

Guía didautica pa mayestros

<https://debolskanahuesca.wordpress.com/>

Cuadros marrons: actividadaz.

Lupa: treball de rechira.

Siñal: fer memoria.

Rastro: cursa - salita de l'aula.

Endize

Presentación	5
Ringlera d'o tiempo	6
A preistoria	8
A Edat Antiga	14
Edat Meya	20
Edat Moderna	28
Edat contemporanea	31
Uesca Time-Line	40

Presentación

Qué conoixes d'a ziadat de Uesca? Cómo la te prexinas? Ye estata asinas perén? Prexinas cómo ha puesto cambear a ziadat en pasar-ie o tiempo? Sapes cómo viviban as presonas en cada epoca d'a istoria? Conoixes os costumbres que teneban?

Te proposamos un viache ent'o pasato navegando a nuestra istoria.

RINGLERA D'O TIEMPO

Preistoria:

A Preistoria escomenzia con l'aparixión d'os primers sers umanos, alto u baixo fa 2.500.000 añadas, e s'estendilla dica l'aparixión d'a escritura en o 3.500 a.C.

Edat Meya:

a Edat Meya ye a puenda que s'estendilla dende l'añada 476 dica l'añada 1492.

Edat Contemporania:

a Edat Contemporania prenzia en 1789 e continua dica os nuestros días.

Tos proposamos costruyir a vuestra propia ringlera d'o tiempo, que iremos emplindo mientras vaigamos treballando con iste cuaderno.

Qué imos a amenistar?

- Liza
- Cartulina
- Agullas d'estender
- Muita imachinazión

Edat Antiga:

a Edat Antiga escomenzia con l'aparixión d'a escritura en o 3.500 a.C e s'estendilla dica o 476 d.C.

A Edat Moderna

escomenzia en 1492 e s'estendilla dica 1789.

Qué ye una ringlera d'o tiempo?

Una ringlera d'o tiempo nos aduya a conoixer as esferens fitas istoricas ocurritas en un periodo concreto.

A Preistoria

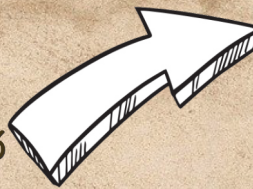
A preistoria se trestalla en tres periodos prenzipals: o Paleolitico, o Neolitico e a Edat d'os Metals.

Ye una puenda muito luenga que s'estendilla dende l'añada 2.500.000 a.C. dica l'añada 3.500 a.C. En o Paleolitico os sers umanos yeran nomadas, e o suyo minchar s'alazetaba en a caza, a pesca e a replega de fruitos. Mientras iste periodo, os umanos escomenziación a aposarse en espelungas; como en bels casos d'España, an que podemos trobar espelungas con pinturas rupestres. Feban ferramientas feitas con piedra. Viviban d'a pesca, caza e replega de fruitos. Escubrión o fuego.

En o Neolitico s'escomenzian a cautivar zerials e a desembolicar a ganadería, dixando a o canto a vida nomada, construyindo cubilars e

tornando-se sedentarios. Istos umanos feban servir ferramientas feitas de piedra arrienda. Antiparti, inventón a zeramica e o telaire de lana e lino.

En a Edat d'os Metals, dende o 3.500 a.C., os umanos prenzipiación a fuñir e polir metals ta fabricar obchetos, más que más crobe, bronze e fierro. Pasón de vivir en chicoz lugarons a lugares. Istos lugares yeran abuegatos con murallas e antimás teneban un mainate. S'inventó ro brabán ta treballar a tierra e naixió ro comerzio. S'inventón a rueda e a vila.

E en Uesca, cómo estió a Preistoria?

Por qué se diz Preistoria?

Rechira de dó viene o nombre de Preistoria e escribe-lo aquí:

Mientras o periodo d'o Paleolitico d'a ziudad no s'ha puesto trobar garra d'os obchetos que se feban servir. Tampoco no conoixemos cómo viviban, encara que sí en os puestos d'arredol d'a ziudad. D'atra man, sí que podemos conoixer a traza de vida que teneban as presonas en o Neolitico, grazias a l'aposamiento que se trobó en a Ronda Montearagón e a os obchetos que trobamos en o Museu Provinzial.

Antiparti, grazias a ra necropolis trobata en un d'os chardins de l'avenita Martínez de Velasco, perteneixien a ra Edat de Fierro, an que podremos conoixer a traza de vida en iste periodo e explorar o fosal d'inzineración más antigo trobato en a ziudad.

Vesita a o museu.

Ta replegar más información e alquirir más conoiximientos imos a proponer una salita t'o Museu Provinzial, que ye en a Plaza d'a Universidat 1, en Uesca. Astí trobaremos información de cómo yera ra ziudad de Uesca en a preistoria.

○ NUESTRO CUBILAR

Cómo tos prexinaz que yera una espelunga preistorica?

Imos a tornar a nuestra clase en una espelunga, creyando: pinturas rupestres, un dolmen, o cantón d'o fuego.

Como imos a fer as nuestras pinturas rupestres?

Os materials que feremos servir ta creyar as nuestras pinturas son: papel Kraft e pintura acrilica. Ta recreyar as nuestras pinturas podemos fer mans en negativo. No cal so que ficar a nuestra man denzima d'o papel e dimpués pintar denzima d'ella. Tamién podemos debuixar con os nuestros didos bels animals como ro mamut u figuras simples d'omes preistoricos cazando.

Imos a fer un dolmen:

qué ye un dolmen? Un dolmen ye un tarabidato de losizas verticals que refirman una horizontal, amparando as fuesas en do s'apedecaba a os defuntos. S'escomenziación a emplegar en o Neolítico chunto con atrás construzions de piedra como ros menhirs u os crómlech. Aproveitando a vesita a o Museu Provincial, imos a recreyar a maqueta d'o dolmen de Tella. Emplegaremos caixas de cartón, cartón pluma, gumia eva, pintura acrilica e muita imachinazión.

Has prebato nunca de fer fuego?

Imos a creyar un cantón d'o fuego en a clase. Miraremos esferens ferramientas ta fer fuego. Dos cantals de sílex que, en trucar-las, fan purnas que se creman a yerba ixucata. Un tochet de fusta que se fa chirar ascape denzima d'un chiquet forato d'atro troz de fusta. Un tochet de fusta zelindrico (igual como una sayeta, con a punda una mica esmolata). Un arco que ferá redolar o tochet ascape. Un uesto d'o esquinazo d'un animal con l'obchetivo de fer zeprén con a man denzima d'o tochet. Un troz de fusta en a que chirará denzima o tochet, con uns tallos fendo forma de "V". Un zarpato d'arpillera u de berras vechetals finas e ixutas.

Qué emos aprendito d'a Preistoria?

Farcha ra informazi3n e contesta a istas preguntas:

En qué tres grans periodos se trestalla ra preistoria? Cuántas añadas s'estendilló cadagún d'ers?

En qué periodo d'a Preistoria os umanos yeran nomadas? Cuán deixón d'estar-ne?

Cuán s'escubrió ro fuego? Qué creyes que suposón ixe escubrimiento?

Qué podemos saper grazias a ras pinturas rupestres?

Qué ye un dolmen e ta que se feba servir?

En qué periodo d'a Preistoria s'escomenziación a fuñir e treballar os metals?

Qué ye o que más t'ha trucato ro ficazio d'ista puenda d'a istoria?

Para chunto con os tuyos compañers 3 tarchetas ta ra nuestra ringlera d'o tiempo, una ta o Paleolitico, una atra ta o Neolitico e una atra ta ra Edat d'os Metals.

Remera:

As tarchetas d'a ringlera d'o tiempo tendrán un debuixo d'a puenda por un costato e unas calandatas por a parti de dezaga.

A Edat Antiga

Imos a enantar en a istoria ta endrintar-nos en a Edat Antiga.

Para ra tuya corona de laurel que de seguras que i salimos victoriosamén.

A Edat Antiga escomenzia con l'aparixión d'a escritura ta par d'o 3.500 a.C e s'estendilla dica l'añada 476 d.C. Iberos, Zeltas, Fenizios, Cartachineses u Griegos dión esplendor a ista puenda en a Península Iberica, pero nusatros feremos ficazio en os romanos e en o suyo influixo en a ziudad de Uesca.

Ta par de l'añada 200 a.C., os romanos conquerión a ziudad ibera de Bolskan. Dende allora, escomenzia ra romanización d'a ziudad, que cambea ra suya luenga prerromana por o latín. A ziudad ibera de Bolskan prenzia a dezir-se Osca.

A Uesca romana yera vinclata a o militar Quinto Sertorio, qui fundó l'Academia de Latinidat, anterior a ra Universidat Sertoriana de Uesca, una d'as primeras que bi abió en o territorio que agora ye o estato español. Dica o sieglo I a.C, a ziudad cude, baixo dominio romano, monedas de plata e bronze en cualo anverso apareixe una capeza d'ome e en cualo reverso apareixe o nombre d'a ziudad en ibero -Bolskan- e, antiparti, un chinete con lanza.

Podemos saper cómo viviban os romanos?

Para o sinzel e as escobetas que imos a escavonar.

Qué ye l'arqueolochía?

L'arqueolochía ye una zenzia que estudea ras zivilizacions antigas a través d'a interpretación d'os molimentos, os trastes u os documentos que son plegatos dica os nuestros días.

Autividat d'escavonación.

Autividat d'escavonación. Ta tornar-nos en arqueologos escomenziamos a treballar. Miraz trastes d'a epoca romana en as caixas d'espuña con muito ficazio. Pero, paraz cuenta, cada vegada que trobez bel traste ye alazetal que, antis d'estrayer-lo, señalemos en un papel o ran d'a caixa en do se troba l'obcheto. Ta ixo, abuegaremos as caixas con lizas.

Malas que quitemos l'obcheto, lo escoscaremos ta poder mirar-nos-lo con ficazio.

Materials ta l'autividat:

- 1 caixa feita con 4 tablas de fusta e trastallata en o suyo aintro en 4 partis iguais con lamas de fusta.
- Ferramientas ta escavonar (rasueras, guillomas, pozals e porgadors).
- Material ta fer midas (metros, liza).
- Fuellas de debuixo.
- Chiquez obchetos arqueolochicos ta amagar.
- Espuña.

Pero, cómo yera una zitudat romana?

As zitudaz romanas teneban carreras enrollatas arredol d'una plaza prenzipal que se deziba foro, en do gosaba estar o mercato d'a zitudat. As zitudaz teneban grans teyatros, tiermas, anfiteyatros e templos en do a chen feba vida en soziedat.

Bi eba dos menas de casas, unas ta os ricos e unas atras ta os pobres. As casas d'os ricos se deziban domus, e no teneban so que una solera e un chardín en o bel meyo. As casas d'as familias pobres se clamaban, insulæ, teneban esferens soleras e yeran muito más umils.

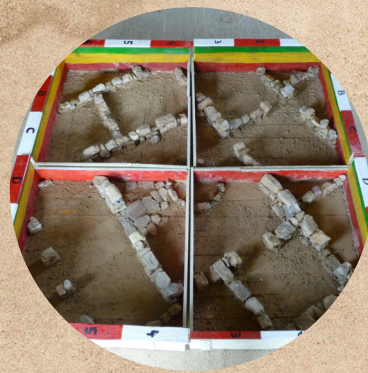

Materials ta l'autividat:

- 1 caixa feita con 4 tablas de fusta e trestallata en o suyo aintro en 4 partis iguais con lamas de fusta.
- Ferramientas ta escavonar (rasueras, guillomas, pozals e porgadors).
- Material ta fer midas (metros, liza).
- Fuellas de debuixo.
- Chiquez mosaicos u cantals ta fer o tarabidato d'a zitudat.
- Espuña.

Contina con a escavonazi3n.

Agora nos trobamos debán d'un chazimiento d'una zitudat romana. En no poder quitar-la, ez d'escoscar con muito ficazio tota ra espuña ta poder desenronar a zitudat.

Comenta con os tuyos compaÑeros e compaÑeras os resultatos d'as escavonazions e anota as conclusions.

Cudir una moneda.

En a ziudad de Osca se cudiban esferens monedas romanas, monedas de plata e bronze en cualo anverso apareixe una capeza d'ome e en cualo reverso, antiparti d'o nombre d'a ziudad en ibero -Bolskan-, i apareixe un chinete con lanza. Femos una representación?

Con un troz d'archila e emplegando un obcheto zelindrico, fes una moneda. Emplega una fotocopia d'una antiga moneda romana e, con l'aduya d'un tochet, graba ra moneda en l'archila.

Materials ta l'autividat:

- Archila
- tochez
- fotocopias d'as monedas.

Rechira que significa o verbo *cudir*.

Qué emos puesto aprender d'a Uesca romana?

Farcha ra informazi3n e contesta a istas preguntas.

Qué periodo istorico abraza ra Edat Antiga?

Quí estió Quinto Sertorio?

Cómo yera una ziudad romana?

Qué monedas se cudiban en a ziudad de Uesca?

Para chunto a os tuyos compañers e compañeras as tres tarchetas ta ra ringlera d'o tiempo.

Una de Quinto Sertorio e a Universidat Sertoriana, una atra d'una moneda romana cudita en Uesca e una atra d'a conquista de Uesca por os romanos a os iberos.

Remera:

As tarchetas d'a ringlera d'o tiempo tendrán un debuixo d'a puenda por un costato e unas calandatas por a parti de dezaga.

La Edat Meya

Continemos entabán... E dimpués d'os romanos, qui bi arribó?

A Edat Meya estió una puenda que escomenzió en l'añada 476 con a fin d'o Imperio Romano e s'estendilló dica l'añada 1492 con a conquista d'America. Con a caita d'o Imperio Romano, Uesca ye conquerita pos os visigotos, ta dimpués estar conquerita, en l'añada 719, por os musulmans.

Ye allora cuan o nombre de Uesca pasa d'estar Osca a Wasqa. Estió tamién por aquellas envueltas cuan escomenzió a costrución d'os muros d'a ziadat, que tenió cuasi 100 torres e arredol de 2000 metros de diametro.

A muralla teneba 7

puertas d'as que no nos ye plegata que una, clamata puerta de Montearagón, e conoixita popularmén como "a Porteta". Con ella, os musulmans quereban esfender a ziadat que teneban ficata en o puesto más a o norte d'Al-Andalus, estando una d'as más importants ta o Califato de Córdoba por o suyo puesto buegatizo.

Maqueta d'a muralla

Tos proposamos fer una maqueta d'a Torre de l'Amparo! Ye a unica torre que i queda de l'antiga muralla de Wasqa.

Qué materials imos a emplegar ta fer a nuestra Torre de l'Amparo?

- Cartón pluma
- Cola-blanga
- Pintura acrilica
- Moflons e/u brochas
- Estixeras / fuelleta
- Raspa
- Muita imachinación

Tú sapes de dó dimana ra frase feita: "como Pietro por casa suya"?

Imos a escubrir-lo.

O Rei Sancho Ramírez prebó de conquerir a ziudat ta os crestianos. Ta ello, fazió ro castiello de Montaragón, prou amanato a ra ziudat de Wasqa, dende dó escomenzió a reconquista. Pero no tenió esito en fenezer debán d'os piez d'a muralla.

A ra fin, o suyo fillo, Pietro I d'Aragón, conquerió a ziudat en 1094, en a batalla de l'Alcoraz. Cuan dentró por a puerta d'a Porteta, no i trobó oposición por parti d'os arabes que i quedaban e, d'iste feito, se diz que dimana ra esprisión "Como Pietro por casa suya".

En 1134 o Rei Alifonso I o Batallero, fenezió sin ereus e os noples d'a ziudat proposón a o suyo chirmán Remiro como rei, sapendo que yera un monche e pensando que poderban manullar-lo como querisen.

Naixió asinas a lechenda d'a Campana de Uesca, en do se reconta que o nuevo rei, Remiro II, en veyer a situazón, consultó a través d'un mensachero a l'abat d'o suyo monestero a traza de fer-se con els. L'abat, que se trobaba treballando en l'ortal, le ninvi a un mandau en do se diz que ye retallando as cols que sobreixen d'a tierra. Dimpués de replegar o mensache, Remiro II clama a os prenzipals noples d'a ziudat a una trobada en do ros clama a redolín ta entrevistar-se de traza individual con él en a clamata cambra d'a campana. Astí ye en do talla o tozuelo de cadagún, ficando-los en tierra fendo ro debuixo d'una campana en do ro badallo ye feito con a capeza d'o más pispotero d'os noples. A ra fin, amostra a ra resta d'os que i quedan a suya orichinal "campana" con a fin de que prengan nota e escomenzién a rispeta a o suyo rei.

Antis d'os feitos que reconta ista lechenda s'eba construíto a ilesia de San Pietro, en do serán apedecatos dos reis aragoneses: o propio Remiro II e Alifonso I.

Ista ye a unica puerta d'a ziudat que no ye espaldata. Por astí bi dentró Pietro I d'Aragón cuan conquerió a ziudat "COMO PIETRO POR CASA"

Femos un Kamishibai?

Tos proposamos fer a istoria d'a Uesca meyeval recontata a través d'un Kamishibai. Fendo servir fuellas DIN A3, abremos de plasmar esferens momentos d'o que i pasó mientras iste periodo.

Cuan ya tengamos os nuestros debuixos, no caldrá so que recontar a istoria.

Qué materials imos a amenistar?

- Fuellas DIN A-3
- Retuladors
- Moflons
- E tot o que t'agane d'emplegar!
- Pintura acrilica

Un kamishibai ye un teyatru chaponés que s'emplega ta recontar istorias.

Fes una rechira sobre a lechenda d'a Campana de Uesca. T'aconsellamos a leutura de Sandra Aragüas:

La Leyenda de la Campana de Huesca e tamién o libro d'os Caballers d'Eixeya Remiro II, o monche que se concaró con o Papa.

Salimos una miqueta de l'aula? Tos propono fer una gymkana!

Cosa millor que una gambada por o casco antigo d'a ziudat ta conoixer os puestos más representativos en a Edat Meya. Continaz as claus de Katia e Sol e conseguiremos pasar por do i pasón os reis, noples e plebeus. Pero paraz cuenta, si no conseguiz plegar-ie en menos d'una ora podez cazegar o tozuelo...

Clau 1.

Tiengo 98 chirmandas con as que faziemos un rolde cuan Uesca yera Wasqa. Uei totas se'n son itas, pero encara i quedo yo. Mira en os míos piez.

Clau 2.

Bai! Si ye que pasaz por ista clau como Pietro por casa suya!

Clau 3.

Fez una aturada en o vuestro camín en un puesto ta poder rondinar e recullirse. Allí, chunto a os fosals de dos reis d'Aragón, i trobarez a venién clau.

Clau 4.

Chunto a ra que estió a primer Universidat de Uesca son os aposentos d'as suyas machestaz, chusto astí, en a cambra de Doña Petronila, trobarez a zaguer clau.

Clau 5.

Miraz en do Remiro talló cols como tozuelos, cusiraz o tiempo e paraz cuenta de vusatros.

Farcha ra informazi3n e contesta a ras preguntas.

Cuántas torres teneba l'antiga muralla de Uesca que costruy3n os arabes?

Qué rei estió conoixito por a lechenda d'a Campana de Uesca?

De do dimana ra frase "Como Pietro por casa suya"?

Para chunto con os tuyos compañers e compañeras 5 tarchetas ta ra ringlera d'o tiempo.

Una d'a muralla de Uesca, una atra d'a Porteta e d'a Batalla de l'Alcoraz e una atra de San Pietro ro Viello, una atra d'o Palazio Reyal, e a zaguera d'a Cambra d'a Campana.

Remera:

As tarchetas d'a ringlera d'o tiempo tendrán un debuixo d'a puenda por un costato e unas calandatas por a parti de dezaga.

A Edat Moderna

E plegamos en a puenda d'o escubrimiento d'America, a imprenta e as grans seos.

Y en Uesca...¿cómo fue a Edat Moderna?

A Edat Moderna escomenzia con o escubrimiento d'America en 1492 e remata con a Revolución Franzesa en 1789. En Uesca ra ziudad continua creixendo, en 1515 se remató a costrución d'a seo, mientras o luengo bispato de Chuan d'Áragón e Navarra.

A que estase a Universidat Sertoriana ye ya reconoixita como Universidat de Uesca e en 1513 se fica definitivamén en l'antigo Palazio Reyál. A través d'ella i plegó a imprenta e en 1576 se publicó o primer libro basato en os comentarios en latín a ra lochica e la dialeutica d'Aristoteles.

Vesita una imprenta

Como ya sabemos, en 1576 plegó en Uesca ra primer imprenta d'a man d'a Universidat, pero cómo ye una imprenta? Salimos d'a escuela ta ir a vesitar una imprenta d'a nuestra ziudad.

Rechira sobre o edifizio an que se troba o Conzello d'a ziudad.

En qué añada de fazió e a qué puenda perteneixe?

Rechira tú mesmo e farcha ra información que tiens.

Mira información sobre a imprenta e contesta a ras veniens preguntas:

Cuán s'inventó a escritura e qué suposa en a nuestra ringlera d'o tiempo?

Quí e cuán inventó a imprenta?

Qué ye a piedra Roseta? Do e cuán se trobó?

Para chunto con as tuyas compañeras e compañers 4 tarchetas ta ra ringlera d'o tiempo.

Una sobre o invento d'a imprenta, una atra sobre a rematanza d'a Seo de Uesca, una atra sobre a Piedra Roseta e una atra sobre a invención d'a escritura.

Remera:

As tarchetas d'a ringlera d'o tiempo tendrán un debuixo d'a puenda por un costato e unas calandatas por a parti de dezaga.

A Edat Contemporania.

E plegamos dica os nuestros días. A ziudat se moderniza, i plega o ferrocarril, os grans enamples, as sufrachistas, a guerra zivil u a democrazia. A soziedat cambea e a ziudat tamién.

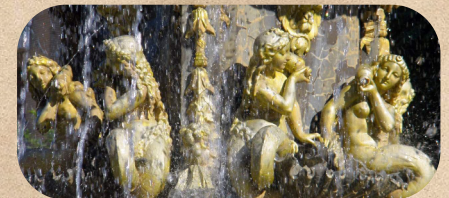

A Edat Contemporania ye a puenda que s'estendilla entre A Revolución Franzesa (en 1789) dica uei.

Uesca se trasforma con l'arribata d'o ferrocarril en 1864, re-farchando-se una atra vegada ra ziudat e creixendo difuera d'a suya muralla. Plega en 10.000 abitadors en escomenzipiar o sieglo XX e bi ha una renaixedura cultural e sozial con presonaches ilustres como Ramón J. Sender u Ramón Acín. Istos cambeos se refleixan en edifizios modernistas como ro casino, a plaza de toros u o parque monezupal, liviano verde d'a ziudat.

Con o prenzipio d'a guerra zivil en 1936, Uesca, igual como a resta d'o estato, s'atura culturalmén e escomenzipia una puenda en a que se malmete u se cazega buena cosa d'o suyo patrimonio.

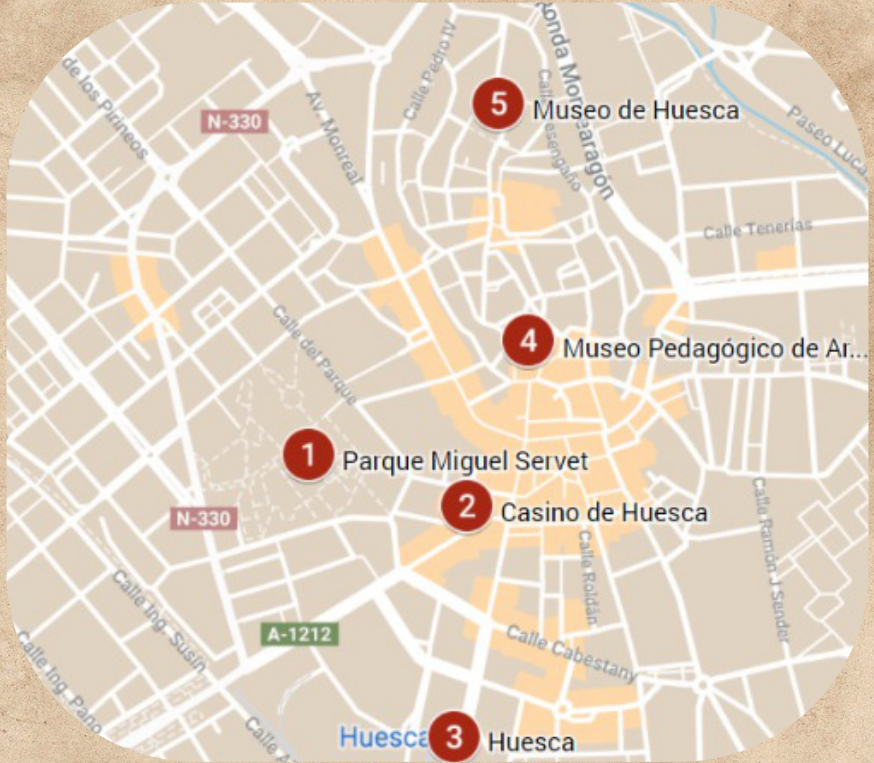
En 1976 se zelebran as primers eslezions democraticas dimpués d'a dictadura e se fan obras como l'airopuerto, a estación intermodal -que ye cuan s'ubre a linia d'AVE Uesca-Madrid- u o planetario d'Aragón, dento d'o Parque Teunolochico Walqa.

Pillaz as bezicetas e imo-nos-ne.
 Tos proponamos una cursa por a Uesca contemporanea.

Sapes qui ye Mariano Catalán?
 Rechira sobre él e escribe-lo aquí.

1er puesto de trobada

Quedaremos en o paseu d'as paixaretas en o Parque Miguel Servet.

Ramón Acín Aquilué (Uesca, 1888-1936) estió ilustrador, pintor, escultor e profesor de Debuixo en a Escuela Normal de Mayestros, antiparti de señalero militán anarcosindicalista. Estió afosilato en Uesca o 6 d'agosto de 1936 e, pocos días dimpués, tamién estió asasinata ra suya esposa Conchita Monrás.

As paixaretas estión o presén que Ramón Acín fazió a ra catrinalla de Uesca cuan se fazió ro parque d'a ziudat. Baixo ra ideya de que a ninenza ye a nuestra autentica patria e de que a catrinalla ha de tener puestos en do chugar e estar libres. Autualmén son tot un referén d'a ninenza d'os ninons e ninonas d'a ziudat.

2º puesto de trobada

Continamos a nuestra cursa ta conoixer o edificio d'o casino, en a plaza Zaragoza.

O Rolde Oszense u Casino de Uesca, como ye popularmén conoixito, estió costruito entre 1901 e 1904 por mandato d'a burguesía d'a ziudat, por l'arquiteuto Ildefonso Bonells que prenió a inspiración en artistas como Wagner, Gaudí, Doménech, Montaner u los Castiellos d'a Loira. Ye o edificio más señalero d'o modernismo en a ziudat e mientras tot o sieglo ye estato ro referén d'a cultura e a soziedat de Uesca. Iste edificio vanguardista ha tenito esferens empregos en o sieglo XX. Escomenzipió estando a siede d'o partiu Liberal e en él se feban lifaras, carnastuliendas, esposicions, charradas, rezitals u veilatas literarias. A Segunda Republica lo tornó en Casa d'a Cultura, a guerra zevil en espital militar e en 1951 pasó a estar d'o Conzello de Uesca. Aculló a biblioteca estatal, a primer cambra de televisión, o club de montaña Peña Guara, l'Orfeón Oszense e a Escuela de Jota.

Uei ye a siede d'o Festival Internacional de Zine Ziudat de Uesca, d'o club Xaque de xadrez, que leva astí dende 1947, cambra d'ozio ta os sozios d'o rolde e en él bi ha un restaurán, a tabierna Lillas-Pastia e o Café de l'Arte como puesto d'ozio, cultura e vida sozial d'a ziudat.

3er puesto de trobada

A nuestra venién aturada ye a Estación Intermodal.

Posata en a carrera José Gil Cavez, 10, aculle a estación de tren e d'autos de linia d'a ziudad, encara que no siempre estió asinas.

En 1864 plegó ro primer tren en a ziudad dende Zaragoza. A estación yera en o mesmo puesto que l'actual pero a ziudad yera de raso esferén. Uesca escomenzipiaba a mirar-se dillá d'as suyas murallas. As plazas e os nuevos enamples cambeaban o tarabidato d'a ziudad. A estación eba de mirar ent'o sur, enta Zaragoza, ya que yera a suya dentrata natural e por ixo se posó en en linia dreita con a plaza d'o mercáu, os Portegaus de Galizia, a plaza Zaragoza e a estación. A suma de tot yera o nuevo exe comercial d'a ziudad.

4º puesto de trobada

Pillaz una atra vegada ras bezis que nos n'imos ent'o Museu Pedagogico.

O Museu Pedagogico d'Aragón, posato en a plaza López Allué, l'antiga plaza d'o mercáu, dentro d'a ofezina de turismo, naveza ras escuelas de l'Aragón d'o sieglo XX. A traviés d'una replega de treballos, pupitres, cuadernos d'escritura, debuihos u recosiros podemos veyer cómo han cambeato as aulas aragonesas en iste sieglo.

5º puesto de trobada

Rematamos a nuestra cursa en a plaza d'a Universidat, debán d'o busto de Santiago Ramón y Cajal.

Iste molimento de bronze feito en 1983 por o escultor Pablo Serrano repriesenta a Santiago Ramón y Cajal, meche e zetifico aragonés, espezializato en istolochía e anatomía patolochica. Premio Nobel en 1906 por o suyo treballo arredol d'o sistema niervoso. Umanista, antipart de zentifico, ye considerato como a capeza d'a clamata Cheneración de Saputos.

Farcha ra informazi3n e contesta a istas preguntas:

Quí estió Ramón Acín? Rechira cómo se deziban as suyas fillas.

Qué ripresentaba o edifizio d'o Rolde Oszense ta ra soziedat d'a puenda en a que estió costruito?

Prexina que yes un viachán d'o primer tren que arribó en Uesca en 1864. Rechira cómo estarba o tuyo viache, cómo irbas acotraziato, qué cosas levarbas en a tuya valisa u ta qué viacharbas ta Uesca.

Qué ye o que más t'ha trucato ro ficazio d'a vesita a o Museu Pedagoghico? De tot o que has puesto veyer en o museu, qué cosas trobárbanos uei en un aula de cualsiquier escuela?

Repensa sobre si as escuelas han cambeato en iste zaguer sieglo u si te pareix que as clases continan estando parellanas.

Fes chunto a ras tuyas compañeras e compañers 3 tarchetas ta ra nuestra ringlera d'o tiempo.

Una sobre a primer bezicleta en España, una atra sobre o edifizio d'o Rolde Oszens e una atra sobre as paixaretas de Ramón Acín.

Remera:

As tarchetas d'a ringlera d'o tiempo tendrán un debuixo d'a puenda por un costato e unas calandatas por a parti de dezaga.

TIME-LINE HUESCA

Totas as tarchetas que has feito ta ra ringlera d'o tiempo d'a clase tienen un dople empleo.

D'una man, pencha-las en a ringlera d'o tiempo continuando l'orden cronolochico e para cuenta de cómo emos creyato una ringlera d'o tiempo d'a ziadat. Repensa con os tuyos compañers e compañeras sobre as esferens fitas que emos ito conoixendo a través d'ista guida. Tos animamos a continuar costruindo e rechirando e cada vegada que en clase trobez una fita istorica que tos pareixca importán l'adibaz a ra ringlera d'o tiempo con a tarcheta que le pertoque.

D'atra man, istas mesmas tarchetas tos fan onra ta chugar e retar a os vuestros compañers e compañeras de clase u d'a escuela a posar as fitas d'a nuestra ziadat en orden cronolochico

Escomenzipiamos! Amuntona totas as tarchetas con as calandatas cara t'abaixo e fes partache d'as tarchetas entre os chugadors seguntes os que bi'n aiga (por eixemplo, 3 tarchetas ta 6 chugadors). Sale o chugador más choven e mete una d'as suyas tarchetas con a calandata entalto, a resta de chugadors, a redolín, han d'ir metendo-ie as suyas tarchetas enzertando l'orden cronolochico. Ganan os chugadors que aconsigan meter totas as tarchetas en o suyo puesto como ye de dar, sin entivocar-se.

Agradeiximientos:

A Daniel Coduras por plasmar a idea d'os personaches
Katia y Sol en dos fermosas paixaretas.

A Antonio Alagón por as suyas didauticas
d'arqueolochía y as suyas impagables explicacions
sobre a Uesca romana.

A Iris Campos por a traduzión de toz os testos a
l'aragonés, sin ella iste treballo no podría estar tamién
una esfensa d'o patrimonio d'a nuestra luenga.

A Sara freelance por mostrar-nos o mundo d'o diseño
y aduyar-nos con a maquetación metendo a la nuestra
disposición o suyo tiempo, a suya enerchía, a suya
pazenzia y a suya millor riseta.

qgora
l'aragonés

Ayuntamiento
de **Huesca** | Conzello
de **Uesca**

**GOBIERNO
DE ARAGON**